

УДК 378.016:78.087.68

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23.183220>

ЛЮДМИЛА КОСТЕНКО

ЛЮДМИЛА ШУМСЬКА

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ДИРИГЕНТА-ХОРЕМЙСТЕРА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОЦІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто особливості формування оцінної діяльності студентів у процесі диригентсько-хорової підготовки, зокрема наголошено на необхідності забезпечення спеціальних умов формування оцінних компетенцій шляхом відповідного планування і організації навчального процесу та підготовки його методичного забезпечення (аналітично-оцінних систем, інструктивно-аналітичних оцінних карт).

Ключові слова: оцінна діяльність; організація контролю; системи оцінювання; самоконтроль; самооцінка

Вступ. Підготовка фахівців диригентської справи бакалаврського рівня вищої освіти, об'єктивно вимагає пошуку нових форм і методів організації навчального процесу: використання активних методів навчання, стимулювання студентів до освоєння сучасних технологій у хоровій практиці для вироблення фахових компетенцій, відповідно стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 “Музичне мистецтво”.

Саме вимоги державного стандарту дають зрозуміти, що надто важливими стають питання розвитку особистості майбутнього фахівця, керівника хорового колективу, якому притаманна висока організованість, цілеспрямованість, адекватна оцінка та самооцінка, контроль та самоконтроль, емоційна стійкість та висока музична культура, у зв'язку з чим, в організації навчальної діяльності студентів, повинна зосередитися увага на формуванні компетенцій самостійної роботи студента з хоровим колективом, визначенні критеріїв її оцінки та самоаналізу практичних результатів.

Постановка проблеми. Знання про зміст компонентної структури навчальної діяльності студентів, у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін та аналіз фахових компетенцій майбутніх фахівців, доводять, що саме сформованість оцінного компонента хормейстерської діяльності є важливим фактором професійної компетентності майбутнього диригента-хормейстера, а тому потребує особливої уваги до розробки і використання технологій його розвитку.

На жаль, на практиці цьому питанню не приділяється належної уваги, що призводить до втрати мотивації студентів до хорової практики, некоректним оцінкам у ході її проведення, формує занижену самооцінку і, як наслідок, результативність навчання з диригентсько-хорових дисциплін тих, хто навчається.

Науковцями доведено, що оцінна діяльність є чинником підвищення навчально-пізнавальної активності студентів у процесі їх професійної підготовки, але недостатня методична розробленість цієї проблеми саме в галузі становлення хормейстерських компетенцій потребує впровадження спеціальних технологічних прийомів у ході вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Різні аспекти оцінної діяльності висвітлені в працях педагогів і психологів: формування компонентів навчальної діяльності (В.В. Давидов, Д.Б.Дмитрієв, Д.Б.Ельконін, В.Я.Ляудіє); зміст і функції педагогічної оцінки (В.П.Беспалько, В.М. Полонський); вимоги до контролю та оцінки засвоєння рівня знань (І. Я. Лернер, І. С. Якиманська); вплив рівня педагогічної майстерності на процес оцінювання знань і вмінь учнів (Н.М. Божко, Н.В. Кузьміна, Л.М. Мітіна, А.А. Реан); в системі музично-педагогічної освіти у працях багатьох вітчизняних науковців досліджувалися особливості процесу формування фахової компетентності: майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки (С.В.Світайло), майбутніх диригентів хору (Піхтар О.А., Гавриленко Ю.Д.), майбутніх хормейстерів в умовах творчо-педагогічної практики (Якимчук С.Н.).

Разом із тим, аналіз наукових досліджень з даної проблеми та практичний досвід авторів свідчать про недостатність спеціальних наукових розробок, щодо формування цілісного уявлення про технологічні основи розвитку оцінних компетенцій майбутніх диригентів-хормейстерів.

Мета статті: Окреслення технологічних основ підготовки майбутнього диригента-хормейстера до професійної оцінної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Навчальна діяльність є складним, багатовимірним утворенням і тому чітке уявлення про її структуру дозволить успішно проводити роботу по її організації та формуванню даної діяльності у тих, хто навчається.

Науковці пропонують два підходи до аналізу її структури: перший передбачає розгляд діяльності щодо компонентного складу: мотиваційного, змістовного, операційного і оцінного, з наголосом на те, що в реальному навчальному процесі всі компоненти взаємообумовлені і виступають в діалектичній єдності. Оцінний компонент, який ми розглядаємо в нашому дослідженні, має своїм змістом систематичне отримання зворотної інформації про хід здійснення дії на основі звірення результатів діяльності з завданням, що виконується.

Другий підхід пов'язаний з таким членуванням навчальної діяльності, при якому її розглядають як процес вирішення навчальних задач. У зв'язку з цим і моделювати навчальну діяльність слід відносно як до складу, так і процесу цієї діяльності.

У ході навчання майбутній диригент повинен опанувати зміст диригентсько-хорових компетенцій, засвоїти його правильну оцінку, причому вона повинна стати його особистою оцінкою.

Психологами доведено, що оцінка знань є безпосереднім стимулятором навчання, при цьому сенс її змінюється для студентів на різних курсах, але незмінною залишається її спонукальна сила, заснована на знанні студентами результату своєї навчальної діяльності. Оволодіння компетенціями оцінної діяльності і є однією з істотних передумов переходу знань у переконання, тому очевидно, що важливою частиною структури навчальної діяльності студентів, майбутніх хормейстерів, є саме оцінний компонент.

Поняття оцінної діяльності (ОД) в широкому сенсі передбачає цілеспрямований, попередньо підготовлений, науково-обґрунтований, по можливості строго контрольований і керований процес вимірювань навчальних досягнень в освітній практиці з обов'язковою фіксацією стартових умов і очікуваних результатів, умов контролю і реальних результатів. Отже, структура оцінної діяльності визначається сукупністю трьох взаємопов'язаних і взаємозалежних блоків дій: визначення мети, розробки педагогічних вимірювальних матеріалів, а також власне оцінної діяльності, яка, в свою чергу, пов'язана з оцінкою якості педагогічних вимірювальних матеріалів, з безпосереднім педагогічним виміром і оцінюванням результатів цих вимірювань на основі обраної оцінної моделі.

Із цього випливає, що власне ОД майбутнього диригента-хормейстера має включати наукове обґрунтування оцінки якості виконавчих диригентсько-хорових вимірювальних матеріалів, безпосереднє їх практичне застосування і прийняття управлінського рішення моделі виконавських вокально-хорових вимірювань з подальшою її реалізацією.

Головним нормативним документом, що визначає вимоги до професійних компетенцій, служить державний освітній стандарт, який орієнтує викладачів диригентсько-хорових дисциплін на особливу увагу до формування: здатності усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою; здатності володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності, здатності оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт тощо (Закон України про освіту). Проте, ми зазначаємо, що такі важливі відомості як програма оцінної діяльності майбутнього фахівця, її призначення, та операційний склад, в стандартах не відображені. Це призводить до висновку, що відповідні кафедри вишів мають самостійно розробляти технологію формування компонентів готовності майбутнього диригента-хормейстера до професійної оцінної діяльності.

Вочевидь, формування готовності студентів до професійного оцінювання буде відбуватися за таких умов:

- знання цілей і завдань професійної оцінної діяльності; предметів професійно-педагогічного оцінювання, програми та операційного складу даної діяльності; різноманітних еталонів, що стосуються практичної роботи з хором;

- набуття студентами досвіду здійснення оцінної діяльності (вміння формулювати цілі і завдання оцінювання, збирати і обробляти інформації про предмети професійної оцінної діяльності та керувати ним; аналізувати результати оцінного процесу);

- накопичення досвіду творчої оцінної діяльності, що вимагає самостійного застосування раніше засвоєних знань і умінь в нових умовах.

Оскільки підготовка майбутнього диригента-хормейстера до професійної діяльності відбувається шляхом опанування систематизованих вокально-хорових компетенцій на лекційних заняттях з хорознавства, методики роботи з хором, практичних заняттях з хорового класу та практикуму роботи з хором, індивідуальних заняттях з хорового диригування та постановки голосу, формування та використання структури умінь оцінної діяльності, тобто умінь її планувати, умінь її оцінювати і формулювати оцінку, має бути обов'язковим на всіх предметах диригентсько-хорового та вокального циклів.

Тут важливі два моменти: по-перше, повинна бути чітко визначена структура хормейстерських компетенцій, якими необхідно оволодіти студенту в навчальному процесі, за умови, щоб це були не окремі умінь, а їх цілісна система; по-друге, розробити механізми, що дозволять цілеспрямовано формувати у тих, хто навчається, операційні структури хормейстерської діяльності; встановити їх оцінні критерії, показники та значущість.

Конкретний опис вимог до оцінних властивостей умінь, орієнтує викладачів до відповідних результатів щодо готовності студента до професійної оцінної діяльності.

Оскільки умінь формуються і розвиваються поступово, опис до їх вимог може складатися за рівнями, тобто: рівень 1 – умінь оцінювання результатів виконання окремих хормейстерських завдань відповідно до установлених критеріїв, використання аргументації; рівень 2 – умінь оцінювання результатів виконання фахових завдань відповідно до критеріїв, які, в основному наперед, обговорені з викладачем; рівень 3 – умінь планування та самоконтролю власної хормейстерської роботи; контроль, оцінювання та коригування роботи інших; рівень 4 – умінь планування, зокрема розподіл ресурсів, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи (Панасюк).

У формуванні диригентсько-хорових оцінних компетенцій студентів, провідна роль належить теоретичним знанням, бо саме вони складають наукову основу для аналізу різних аспектів явища, що оцінюється: мануальна техніка диригента, діагностика хорового звучання, або управлінська сугестія. При цьому відповідні рішення приймаються в залежності від здатності використовувати ці знання і вміння їх осмислювати. Зрозуміло, що доречним буде складання теоретичних питань з теорії хорознавства, основ техніки хорового диригування, методики роботи з хором та проведення поточного модульного контролю за якістю придбаних теоретичних знань студентів.

Хоровий практикум є практичною базою перевірки теоретичних знань і формування готовності переносити ці знання та способи діяльності на вирішення професійних хормейстерських задач. У зв'язку з цим, стає очевидним,

що тільки при єдності контролю і самоконтролю в оцінці рівня професійної готовності можуть бути реалізовані всі цілі навчальної діяльності студентів.

Необхідно зазначити, що організація контролю потребує вирішення низки питань. Викладачі, і студенти повинні чітко знати, що контролювати та як контролювати, тому перше питання – визначення змісту контролю (Бабина, 2015).

Абсолютно зрозуміло, що контроль теоретичних знань студентів з диригентсько-хорових дисциплін, не вирішує проблеми. Контролю повинні бути піддані всі функціональні знання, тобто знання, які включені в реальні хормейстерські дії.

Друге, не менш важливе питання, стосується організації контролю, тобто забезпечення його адекватності, або валідності, що означає відповідність контрольних завдань тим характеристикам, тим елементам хормейстерських знань, що включені в його зміст. Необхідно чітко уявляти, що вони повинні контролювати, тобто які конкретні елементи хормейстерських компетенцій, прийоми мислення, їх характеристики можна перевірити за допомогою того чи іншого контрольного питання з основ техніки диригування, музичної або вербальної інтерпретації хорового твору або завдання на висвітлення художньо-технологічних чинників, що впливають на елементи хорового звучання.

Адекватність контролю полягає в тому, щоб рішення контрольних завдань викликало необхідність застосування студентами тих навчальних дій і з тими характеристиками, які ми хочемо оцінити.

Систематичність контролю за хормейстерською діяльністю студентів, під час хорового практикуму, є важливим психологічним фактором, який організовує студентів, формує потребу в праці, спрямованість у досягненні навчальної мети. Регулярний контроль сприяє виробленню навичок самоконтролю, що виявляється у здатності студента контролювати свої емоції, думки, поведінку, подумки забігати наперед і аналізувати можливі наслідки своїх хормейстерських дій, приймати усвідомлені рішення, втілювати їх у репетиційній роботі з хоровим колективом та критично оцінювати її результати. Така здатність до зображення, що випереджує дію, має важливе значення для майбутнього диригента, бо дає йому можливість навчитися, безпосередньо в ході навчальної диригентсько-хорової практики коригувати свої дії та перебудовувати їх з урахуванням ситуацій, що завжди виникають у процесі хормейстерської діяльності.

Самоконтроль тісно пов'язаний із самооцінкою, рівнем розвитку критичності мислення. Організація самоконтролю може здійснюватися шляхом створення і використання, в процесі самостійної роботи або взаємоконтролю студентів, форм, що керують цим процесом, наприклад: карти тривалого спостереження, схеми або оцінні карти. У них повинна бути закладена така інформація, що змотивує і створить необхідні умови для самоконтролю (взаємоконтролю) та самокорекції (взаємокорекції), тобто самоврядування з боку студента і контролю з боку викладача на всіх етапах навчання.

Отже, для самоаналізу (або взаємоаналізу), самооцінки (або взаємооцінки) студент має знати план цього процесу, а саме: 1) мету оцінювання; 2) об'єкт оцінювання або корекції; 3) еталон, з яким порівнюється об'єкт; 4) критерії оцінки; 5) формулювання оцінки відповідно критеріям; 6) засоби корекції;

Як приклад, наводимо варіант системи оцінювання диригентсько-виконавської інтерпретації партитури, який ми використовуємо на підсумкових заняттях з хорового диригування (табл. 1):

Таблиця 1

Система оцінювання диригентсько-виконавської інтерпретації партитури

Приклади академічної диригентської підготовки	Художньо-виразні прийоми	Управлінська техніка
Правильність диригентської постави: – корпус, ноги, голова, руки; – використання трьох елементів початку виконання: увага, дихання, вступ; – гнучке використання в жесті показників: – висоти: висока, середня, низька позиції; – об'єму: широкий, середній, дальній плани; – глибини: близький, середній, дальній плани;	– графічна якість диригентських схем; – відповідність малюнків диригентських сіток артикуляційного змісту хорової партитури; – швидкість та амплітуда жесту як засіб відтворення темпів твору; – сила жесту відповідно до гучно-динамічних показників; – маса жесту в узгодженні з темпом та динамікою;	– інформаційна насиченість аутфактів; – якість передачі прийомів припинення звучання; – маневрування в галузі розмежування функцій правої та лівої рук; – емоційно-образна виразність; – ступінь сугестії.

Важливим засобом впливу на формування та розвиток хормейстерських умінь самооцінки результатів виконання завдань, відповідно до установлених критеріїв своєї самостійної хормейстерської роботи, є, на нашу думку, використання студентами систематизованої інформації, стосовно залежності елементів хорового звучання від різноманітних художньо-технологічних чинників (1) засоби музичної виразності; 2) прийоми вокальної техніки; 3) художньо-виконавські завдання; 4) психологічний стан; яка надасть можливість зробити аргументований професійно-оптимальний відбір методів для створення кількох варіантів перебігу роботи з хором.

Активізують практичну роботу студентів-практикантів і аналітично-оцінні системи, що надають можливість точніше аналізувати та оцінювати результативність своїх хормейстерських умінь (або умінь інших студентів) за допомогою чітко визначених критеріїв, а конструктивне оформлення інформації полегшить візуальне, а згодом і практичне її оволодіння користувачем.

З урахуванням моделі диригентсько-хорової діяльності студента-практиканта, інструкційно-технологічну оцінну карту ми розподіляємо на три блоки згідно з визначеними напрямками хормейстерської діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Перший блок: диригентська діяльність

Показник	5 балів	4 бали	3 бали	2 бали
1.Робочий жест	Цілеспрямовано використовується при роботі з хором	Не завжди цілеспрямовано використовується	Практично не використовується	Взагалі не використовується
2. Показ вступів	Чіткі, якісні ауфтаки, зрозумілі колективу	Переважає більшість ауфтактів є зрозумілими для виконавців	Ауфтаки недостатньо чіткі, невиразні	Ауфтаки незрозумілі або взагалі відсутні

Далі по аналогії всі наступні показники: 3) показ закінчення звучання; 4)використання в техніці диригування принципу упередження; 5) показ характеру звуковедення; 6) управління темпами; 7) управління гучністю динамікою; 8) функціональна диференціація рук (табл. 3).

Таблиця 3

Другий блок: вокально-діагностична діяльність

Показники	5 балів	4 бали	3 бали	2 бали
1.Задавання тону голосом	Тон дається швидко, оперативно з будь-якого місця партитури. Використову-ється камертон	Тон дається вірно, але з певною затримкою, особливо у складних місцях партитури	Голос використову-ється рідко, переважає робота під фортепіано	Фальшива інтонація при задаванні тону, відсутність орієнтації в партитурі при настроюванні
2. Робота над високою співацькою позицією	Присутній вокальний слух, швидка реакція на вокальні недоліки, знання чинників, що впливають на якість звучання	Реакція на вокальні недоліки існує, але не завжди знаходяться методи їх подолання	Реакція на недоліки вокального звучання відсутня, використовуються заготовлені зауваження	Робота над вокалом відсутня

У процесі вокально-діагностичної діяльності студента мають також підлягати оцінюванню наступні показники: 3) робота над мелодичним строем; 4) робота над гармонічним строем; 5) робота над ансамблем (тембральним, ритмічним, динамічним,орфоепічним); 6) робота над дикцією; 7) робота над фразуванням; 8) робота над художнім образом та формою (Костенко, Шумська, 2012, с. 88-89).

Складаючи інструкційно-технологічні карти для спостереження за роботою диригента-хормейстера чи студента-практиканта, останнім пунктом бажано вводити «самоконтроль». Поступово, коли студенти навчаються знаходити свої помилки, можна запропонувати виставляти оцінки один одному і собі (взаємооцінка і самооцінка з зовнішнім контролем з боку викладача. Доцільно проводити обговорення роботи студентів-практикантів для аргументованого пояснення кожної, виставленої ними, оцінки.

Для майбутнього диригента-хорместера, окрім диригентської та вокально-діагностичної, важливо оволодіти і управлінсько-сугестивною діяльністю, тобто, вміти аналізувати, оцінювати та коригувати непередбачувані ситуації під час хорової репетиції. Тому ми, після проведення кожного практичного заняття з хором, у ході колективного обговорення, запроваджувати аналіз психологічної підготовки кожного студента та порівняльний психологічний аналіз роботи практикантів, що є важливим чинником впливу на формування управлінсько-сугестивних навичок. Хід обговорення скеровується викладачем і може потребувати висвітлення наступних питань:

- проаналізувати, чи використовуються в репетиційному процесі знання про навчальний хоровий колектив, його особливості, можливості кожної партії, деяких співаків;
- оцінити, чи вірно визначені цілі та завдання проведеного заняття з хором;
- визначити, чи були завдання конкретними та осмисленими, чи вірні шляхи їхнього виконання в ході репетиційного процесу;
- проаналізувати, чи підтвердилась вірогіднісна оцінка запланованої роботи з хором;
- виявити та проаналізувати фактори, що спричинили несприятливі психологічні стани невпевненості, хвилювання, страху тощо та можливі шляхи реорганізації підготовчого процесу для досягнення оптимальної комфортності в роботі з хором;

– оцінити творчу активність в проведенні кожного заняття з хором;

– довести присутність тактовного ставлення до колективу з урахуванням меж вимогливості та доброзичливості.

Отже, необхідно звести до того, що у період підготовки до продуктивної оцінної діяльності студентів-практикантів, бажано: 1) на індивідуальних заняттях з постановки голосу та хорового диригування використовувати можливості різних форм, методів і засобів навчання у формуванні оцінних умінь студентів; 2) визначити еталони, критерії, зразки, за допомогою яких студенти-практиканти можуть зіставляти свої дії та здійснювати оцінну діяльність паралельно з діяльністю викладача-хормейстера (пасивна практика); 3) при виконанні завдань відзначати успіхи студента у вигляді оцінного судження, але робити це необхідно дуже обережно, тому що при цьому можна не тільки підвищити самооцінку того хто навчається, а й знизити її.

Висновки. Оцінна діяльність є обов'язковим компонентом навчально-пізнавальної діяльності студентів, і професійної діяльності викладача, у процесі формування фахової компетентності майбутнього диригента-хормейстера.

Змістові характеристики оцінного компоненту можуть бути критеріями та показниками його сформованості. До них належать чіткі методологічні позиції з питань здійснення хормейстерської оцінної діяльності, тобто системний підхід до об'єкта оцінки, знання оцінних критеріїв і показників, визначення їх значущості та обсяг застосування (ключові блоки та напрями); ступінь прояву навичок самоаналізу і самооцінки до власних вокально-хорових компетенцій, володіння самоконтролем в практичній роботі з хором. Як наслідок — відбудеться формування готовності студента до самостійної хормейстерської діяльності.

Подальші наукові розробки з даної проблеми потребують теоретичного обґрунтування сучасного диригентсько-хорового навчання, що має включати детальний аналіз майбутньої хормейстерської діяльності; її діагностичне цілепокладання; вибір, адекватної цілям і умовам, конкретної педагогічної технології.

Список використаних джерел

Бабина, Н. Ф. (2015). *Контроль и оценивание качества обучения по «технологии»: учеб.-метод. пособ.* Москва; Берлин: Директ-Медиа. Взято с

<https://books.google.com.ua/books?id=D4o5CwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>.

Закон України про Освіту. Стандарти освіти, освітні програми, кваліфікації та документи про освіту. Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

Костенко, Л. В., & Шумська, Л. Ю. (2012). *Методика викладання хорового диригування: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів.* Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя.

Панасюк, В. Оцінка й оцінна діяльність в освіті та освітніх системах. *Освіта.ua*. Взято з <http://ru.osvita.ua/school/method/1780/>.

References

Babina, N. F. (2015). *Kontrol i otcenivanie kachestva obuchenii po «tekhnologii» [Monitoring and evaluating the quality of training in "technology"]:* ucheb.-metod. posob. Moskva; Berlin: Direkt-Media. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?> [in Russian].

Kostenko, L. V., & Shumska, L. Yu. (2012). *Metodyka vykladannia khorovoho dyryhuvannia [Methods of teaching choral conducting]:* navch. posib. dlia stud. vyshchych navch. zakladiv. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].

Panasiuk, V. Otsinka y otsinna diialnist v osviti ta osvitynikh systemakh [Evaluation and evaluation activities in education and educational systems]. *Osvita.ua*. Retrieved from <http://ru.osvita.ua/school/method/1780/> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy pro Osvitu. Standarty osvity, osvityni prohramy, kvalifikatsii ta dokumenty pro osvitu [Law of Ukraine on Education. Education standards, educational programs, qualifications and educational documents]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

KOSTENKO L. SHUMSKA L.

Nizhyn Gogol State University, Ukraine

FUTURE CONDUCTOR – CHOIRMASTER PREPARATION FOR PROFESSIONAL AND ASSESSMENT ACTIVITY

The article reveals the peculiarities of the formation of students' assessment activity in the process of a conductor – choirmaster preparation. Its structure is determined, and it consists of three interconnected and interdependent sets of actions: formulation of the objective, development of the conductor – choirmaster measuring materials and assessment activity that is connected with quality evaluation of these measuring materials based on the selected assessment model. It is emphasized that formation of students' preparedness for professional assessment is provided by the existence of particular conditions: a) knowledge of the aim and tasks of the expert assessment activity; subjects of professional pedagogic evaluation, program and operational framework of the assessment activity; different standards concerning professional business; b) gaining experience in the implementation of assessment activity by students (the ability to formulate objectives and tasks of the assessment, gain and process the information about the subjects of professional pedagogic assessment activity and manage it; analyze results of the assessment process); c) accumulation of experience in creative assessment activity that requires independent implication of previously acquired knowledge and skills in the new conditions. It is underlined that the building of assessment competences is received by the appropriate planning and organization of the educational process and preparation of its methodological supply: analytical and assessment systems, instructional and analytical assessment maps. It is proved that assessment activity is a necessary component of students' learning and cognitive activity and teachers' professional activity in the process of specialist competence building of a future conductor – choirmaster.

Characteristics of the content of the assessment component can be the criteria and indicators of its formation. These include clear methodological viewpoints on the issues concerning the implementation of choirmaster assessment activity or, in other words, systematic approach to the object of assessment, knowledge of assessment criteria and indicators, determination of their significance and the extent of the application (key sets and directions); the degree of skills demonstration connected with self-examination and self-esteem in relation to own vocal and choral competences, possession of self-control in practical work with a choir. Consequently, the formation of a student's preparedness for independent choirmaster activity will take place.

Keywords: assessment activity; organization of control; assessment system; self-check; self-esteem.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2019 р.

УДК 159.994.4

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23.183223>

ІННА КРАВЧЕНКО

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ЛЮДМИЛА ФЕСЕНКО

Комунальний вищий навчальний заклад I рівня акредитації «Полтавський базовий медичний коледж»

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Велика емоційна напруженість професійної діяльності педагога, нестандартні підходи до ситуацій, відповідальність і складова професії викладача збільшують ризик формування «емоційного вигорання», який викликає почуття незадоволеності, погіршення настрою, накопичення втоми. Ці фізіологічні показники характеризують напруженість роботи, що призводить до професійних криз, стресів, виснаження, вигорання. Кризовим для професії педагога є зниження ефективності праці викладача, не виконання своїх професійних обов'язків, втрата творчого настрою.

Ключові слова: педагог; особистість; професійна діяльність; емоційне виснаження; емоційне вигорання; напруженість; втома.

Постановка проблеми. Встановлено, що в останні десятиріччя особлива увага приділяється проблемі підвищення ефективності професійної діяльності викладача. З огляду на незаперечну актуальність проблеми професійного та емоційного виснаження заслугоує розгляд питань, пов'язаних із уникненням ефекту «вигорання» педагогів у процесі їх фахової підготовки.

Актуальність дослідження полягає в тому, що проблема психологічного благополуччя викладача є однією з найактуальніших проблем сучасної системи освіти.